

ТИЖНЕВИК · REVUE HEBDOMADAIRE · **TRIDENT**
UKRAINIENNE

Число 27 (183) рік вид. V. 30 червня 1929 р. Ціна 2 фр. (Prix 2 fr.)

Євген Харлампович Чикаленко,

видатний діяч, великий патріот і меценат,

спочив на віки у Празі (Чехія)

21-го червня 1929 р.

Париж, неділя, 30 червня 1929 р.

Кільки тижнів тому відбувся на Україні пленум спілки «безвірників», як підготовчий і підпомоговий з'їзд до загально-союзного. Відомо, що організація «безвірників» підтримується всіма способами совітською владою з метою винищення на Україні «релігійного дурману», як прийнято там називати релігію.

Наша рідна церква зазнала багато лиха за часів большевицького панування, її провідників переслідувано, церкви закриваються і перетворюються в клуби, утворено навіть сурогат церкви у формі «живої церкви», але, не дивлячися на це, релігійні почуття на Україні не викорінено.

Українську церкву та всіх тих, хто її підтримує, — влада большевицька оголосила носіями «контр-революції», себ-то ворогами большевицької влади, — інакше кажучи, по-за законом. Суворі міри вживає большевицька влада проти церкви української і її впливів, бо розуміють большевики, що населення України, захищаючи себе й своє життя, бореться за свою церкву, як за основу свого національного світогляду; і цілком зрозуміло, що розвиток української церкви та її впливів є шкідливим і смертоносним для большевицької влади і для принесеної нею, чужої нашій нації, комуністичної ідеології.

Тому і аранжуються всякі пленуми та з'їзди совітськими «апаратчиками». Одним із чергових пленумів і був згаданий на початку з'їзд «безвірників».

На самому пленумі, не дивлячися на постійні заходи боротьби, що їх большевицька влада вживає проти української церкви, виявилися нікчемні «досягнення». І то справді — мізерного характеру.

Ось, що на цьому пленумі, тов. Фаворський, одзначив: «членів в осередках безвірників ще мало, робота осередків має переважно учбово-освітній характер, а не масовий, бракує пропагандистів, мало втягнуто жіноцтво, і майже немає антирелігійної роботи серед молоді» («Пр. Пр.» ч. 128 з 7. VI. с. р.).

Справді факти невтішні для совітської влади після десяти років неперестанної боротьби проти релігії.

«Профспілчанські бібліотеки на 300.000 книг мають тільки 4.286 антирелігійних, тоб-то 1,5 відс., — зазначає той же доповідач.

А газета «Безбожник», хоч збільшилася у тиражі до 115.000 прим. (на урядові гроші, звичайно!), але, як пише А. Лукачевський в тій же «Прол. Правді», — «це мізерне число». Не гаразд стоїть справа і серед самої маси «безвірників». Автор згаданої замітки констатує, що —

і по всіх інших частинах совітського союзу Сталін використовує плоти своєї перемоги, усуває і буде усувати всіх тих, які ухиляються од тої напрямної, яку він під теперішню пору визнав для країни совітів за доцільну і потрібну.

* *
*

Можна було б не спинятися і не розводитися так докладно над наслідками перемоги Сталіна, коли б перемога його теперішньої лінії не означала б одночасно зміцнення і інтенсифікації антиселянського курсу. Лінія Сталіна і напрям його політики ніколи не були зв'язані з такими буржуазними забобонами, як послідовність і принципіальність. Маючи своєю ціллю єдино і виключно захоплення в своїх руках влади, Сталін в боротьбі з лівою опозицією став на шлях використання її практичних домагань, крадіжки її програму при одночасній жорстокій боротьбі зо всіма чільнішими її провідниками. Тим то курс його політики останніх місяців, курс остаточно скріплений і стверджений останніми з'їздами і конференціями, — це курс різкої боротьби з правим або, як часами зве його в останній час совітська преса, селянським ухилом, це — боротьба з куркулем, протегування незаможника й висування найміта, це зміцнене підпирання колективізації і нищення заможніх селянських господарств.

Інтенсифікація походу на куркуля, який оголошено вже давно, дає виразно себе знати в останній час після недавніх з'їздів і конференцій. Це особливо відчувається в області хлібозаготівель. Ми не знаємо за які гріхи і по яким причинам був одклинаний наркомторг Черюв і на його місце був призначений Вейцер, який під час своєї роботи, в вятському виконкомі міг очевидно набути ґрунтовне знайомство з українськими умовами. Але з преси ми можемо бачити, що з прибуттям Вейцера «твердість» курсу в обсязі хлібозаготівель зросла. На нараді президії ВУЦВК Вейцер встановив новий офіційний підход до цієї справи: «спокойний стан ринку і перебіг хлібозаготівель в Степовій смузі говорять за те, що ми трохи недовраховали селянських ресурсів (ростріл наш. В. С.). Треба, щоб кожен селянин знав, що протягом осені і весни держава дала насіннової допомоги 37 міл. пуд.» («Ком.» ч. 112 з 19. V). Для совітського достойника байдуже, що ті факти, на які він посилався, є не більше, як голою брехнею. В половині травня, як раз коли він робив свою заяву в «Економ. Жизні» був оголошений індекс квітневих цін, з якого встановлюється, що різниця між державними і приватними цінами на хліб далі зростає, а на передодні саме його колега по комісаріату Нурмов в «Комуністі» подав підсумки квітневих хлібозаготівель, з якого видно, що в одних округах південної Степової смуги — Запорізькій, Одеській, Миколаївській, — хлібозаготівлі в квітні майже прийняли, а в других — Артем'ївській, Сталінській, Дніпропетровській, Маріупольській проходили цілком незадовільно («Ком.» ч. 111 з 18. V). Для його важкий лише висновок, який він хоче зробити — «ми недовраховали селянських ресурсів». Отже вони, моляв, приблизшили розміри «недороду» в Степу, хліб там є, й на селянство можна натиснути. Цей натиск на селянство, на протязі травня й червня в області хлібозаготівель весь час йде, що далі, то більше зростаючи. Згідно з офіційною лінією тиск переводиться за допомогою незаможницько-середняцьких елементів. Хлібозаготівлі переводяться шляхами і способами, які нічим не відрізняються від методів часів військового комунізму. Хоч відомості про опір селянства проти хлібозаготівель дуже численні, хоч набірає часами цей опір дуже різних форм, все таки не можна не констатувати, що своїми репресивними заходами совітська влада досягла певних позитивних для неї ефектів. Кількість викачаного з українського селянства хліба в травні зросла. А між тим, незапереченим фактом є те, що існуючі на селі запаси хліба, в дійсності, є мінімальні. Збільшення хлібозаготівель при теперішніх умовах не може не означати дальшого погіршення стану селянського господарства, дальшого зросту процесу павперизації українського селянства. Але що Сталіну українське селянство і його потреби?

Та інтенсифікація наступу проти «куркуля», який тепер здійснюється не є випадковою і епізодичною. Це є здійснення тої лінії, тої змови проти селяцтва, яка зафіксована й затверджена партійними конференціями і совітськими з'їздами, одноголосно схваленими п'ятилітнім господарчим планом. Само собою, є дуже велике питання, чи буде переведена в життя ця п'ятилітка і чи взагалі вона може бути переведена. Лінія Сталіна, який стоїть за теперішніми постановами, є надто гнучка і, як довго він буде бавитися у лівизну, не знати. Але те, що проєктують відносно селянства тепер при сучасній політичній лінії, про те треба знати, незалежно від того, яка доля зустрине ці проєкти. Отож по п'ятилітньому плану в народне господарство України в ближчі п'ять років передбачається капітальних вкладів 8 мільярдів карб. Основне джерело для здобуття ресурсів для таких значних вкладів це заховання теперішньої політики ціл., яка захована на експлоатації селянства. З цієї загальної суми вкладів в промисловість передбачається вкласти 4,721 міль. карб., а в сільське господарство лише 1,300 міль. карб. (дані з доповіді Чубаря парт. конф. «Ком.» ч. 86 з 14. IV). Розподіл вкладів в сільське господарство визначається тою основною лінією, яка визначена в цій області п'ятилітнім планом. А лінія ця будується на бажанню позбавити «планове» «соціалістичне» господарство від залежності од індивідуального селянського господарства. По даним вже цитованого докладу Чубаря в сільському господарстві індивідуальні господарства продукували в 1927 р. 94,1% всієї сільсько-господарської продукції, а в товарній частині сільсько-господарської продукції їх питома вага виросла 86,4%; план побудовано на тій основі, щоб в 1933 році зменшити ролу індивідуальних селянських господарств в загальній сільсько-господарській продукції до 65,7% і в товарній її частині до 58,6%. Шлях до цього інтенсивне усупільнення сільського господарства. За трудністю на Україні знайти більші площі більшої землі для улаштування совхозів, площу їх передбачають збільшити не в значних розмірах. За те сугубий нагиск мається робити на поширення колхозів. Проєктується, що в 1933 році в колхозах буде 24,3%, всієї селянської землі і 28% населення; досягти цього проєктують шляхом масової колективізації цілих земельних громад і цілих сіл. З куркулем при цьому мається поступати, додержуючися резолюції Центрального Комітету, яка зазначає: «Беручи курс на масове усупільнення цілих земельних громад, буде треба твердо провадити класову лінію економічної та правової ізоляції куркуля, позбавляючи його активного та пасивного права та прагнучи усією політикою не тільки не надавати йому пільг та переваг, а яких користуються інші члени земгромади — а павпаки використовувати його капітали на посилення процесів усупільнення». Здійснення цього плану першої п'ятирічки є лише перший етап, який мусить бути закріплений протягом другого п'ятиріччя, коли передбачається колективізувати всі 100% селянських господарств (дані з докладів Шліхтера на конференції і з'їзді совітів «Ком.» ч. 88 з 17. IV і ч. 106 з 12. V).

Так проєктують в Харькові на основі вказівок Москви. Не можемо тут спинятися на докладному розгляді цих главів. Та й не є це на разі нашим завданням. Хочемо ми при цій нагоді підкреслити лише політичну сторону цих проєктів. Після руйни часів військового комунізму сільське господарство України було відроджене індивідуальним господарем — селянином. При цьому дуже поважну роллю відігравав заможний селянин, не зважаючи на всі перешкоди, які йому ставлено. Всьоговлення лінії розвитку сільського господарства, зафіксоване п'ятилітнім планом, не зважаючи на всі заперечення, що, всьоговляючи такий план і стаючи фактично на шлях примусової колективізації, совітська влада, ніби, не виступає проти інтересів індивідуального господарства, в дійсності не можна трактувати інакше, як оголошення війни самостійному продуцентіві — селянинові. Кожному самостійному продуцентіві в сільському господарстві, а не лише куркулеві.

Чи прийме українське селянство це виповідження війни? Чи навпаки воно примириться з перспективою через десять років бути колективізованим на всі 100%? Чи вистарчить у нього при теперішній його організованості і свідомості сил, прийнявши виповіджену війну, провадити її успішно? Чи спроможеться воно на щось більше, як теперішні спорадичні і відокремлені виступи? Було б даремною спробою розв'язати ці питання, які може висвітлити тільки будуччина. Можемо одмітити лише надзвичайну відповідальність і важливість того моменту, який переживаємо, для нашого селянства. Не треба бути пророком, щоб сказати, що заходи колективізувати на протязі десяти років ціле сільське господарство України опріч повної руйни і павперизації селянства нічого не можуть дати. Вони можуть лише позбавити селянство здібности переводити організовану політичну акцію. Через те питання про дозрілість селянства до самостійної широкої політичної акції проти теперішнього курсу набірає особливого значіння.

В. С.

---

3 річниця смерти бл. пам. Симона Петлюри

(Лист із Львова).

В неділю, 26. V. 1929, о 12 годині дня, в православній церкві у Львові, при вул. Францишканській заходами Відділу У. Ц. К. було відправлено панахиду по бл. п. Симоні Петлюрі й всіх поляглих в боротьбі за волю України. Ще за чверть години до початку панахиди не тільки в церкві, а й біля церкви: в подвір'ї на вулиці було понад півтори тисячі народу. Серед присутніх — багато місцевих українських громадян і представників різних організацій.

Дуже приємно вражала присутніх почесна чета луговиків за луговичок на чолі з Головою Лугових організацій п. д-ром Романом Дашкевичем, що шпалерами стояли посеред церкви навколо священнослужителя.

За Луговиками Т-во «Молода Громада» під проводом п. Шапаровича, а далі... море похилених до долу голів, які в пориві душевних мук тихо моляться — плачуть... Кругом німа тиша і... раптом неспокій. Це рятують зомлілих.

Панахида кінчається, могутньо луною несеться «Вічна Пам'ять». А все це хвилини надземної урочистости, невимовного піднесення, релігійного екстазу, якими львівська еміграція вшановує пам'ять незабутнього героя-мученика.

Увечері того-ж дня, в залі «Бесіда», заходами б. воєнків Армії У. Н. Р., було влаштовано сходини б. воєнків Українських Армій та Лугової організації. На цих сходинах присутні, учасники останніх визвольних змагань, оповідали свої спогади з військових подій, пов'язаних з тією чи іншою діяльністю бл. п. С. Петлюри під час визвольної боротьби...

Сердечність та щирість чулась в словах кожного оповідача, а в серцях тих, що слухали — було бажання слухати, слухати без кінця цих живих свідків і учасників боротьби українського народу за кращу долю, свою державність... Коли розходились, а це було по 2 годині ночі — серед молоді чути було такі слова: «Чому би таких сходин не влаштовувати частіше?»

Тут слід згадати, що при підготовці до цих обходин не обійшлося й без інциденту. Управа Відділу У. Ц. К. у Львові планувала відправити заупокійну літургію і панахиду. Для переговорів в справі дозволу і а це до настоятеля місцевої православної церквио. ігумена Палатеймона було

делеговано члена Управи. Справу цю о. ігумен Пантелеймон полагав позитивно й все — здавалося — гаразд. Але о. ігумен в скорому часі від'їхав до Варшави, все і поспулося, бо коли довідалось про це московське Брацтво на чолі з якоюсь панєю Лелявською, дідичкою одного з маєтків біля Житомира, яке властиво не є ще навіть господарем православної церкви, а тільки тимчасово посідає її з дозволу Буковинської Митрополії й з котрою тепер веде судовий процес за цю церкву, — зробило авантуру: студенти з організації «Друг» позривали жалібні оголошення-клепсидри, а до Митрополита Дионісія й о. ігумена Пантелеймона вислали протестуючі телеграми, напіраючи на те, щоб в жадний спосіб не було нам дозволено відправити літургію. Крім того, як сказав церковний староста, о. ігуменові Пантелеймону була навіть відправлена якимсь братчиком телеграма дуже образливого змісту. Рівнож москалі, як заявив той-же церковний староста п. Комендантів, — внесли заяву до Староства Гродського й до Воевідства про те, що нібито українці планують напад на церкву.

Наслідком настирливих заходів москалів у відповідь на всі можливі заходи Управи Відділу У. Ц. К. у львові від о. ігумена Пантелеймона 25. V. 1929 було одержано телеграму про те, що Митрополит Дионісій дав дозвіл відправляти лише одну панахиду. Таке пізнє повідомлення не дало змоги своєчасно довести до відома громадянства про зміни, що в наслідок цього повстали.

Цей факт московського безчинства нехай українське громадянство долучить до історії своїх відношень до росіян і зробить відповідні висновки.

Учасник.

З міжнародного життя.

— Ліга Націй у Мадриді. — Стаття Мак-Дональда. — Інцидент на конференції праці. — Кавказ та Сполучені Штати.

Чергова 55-та сесія Верховної Ради Ліги Націй відбулася не в звичайній Женеві, а в Мадриді. До практики Верховної Ради ввійшов такий звичай, — з тої чи иншої причини збиратися инді десь по-за Женевою. Кільки років тому на честь Італії збиралися у Римі, торік — з причини хвороби Штреземана — в Лугано, а цього року черга припала на Мадрид, щоби там, так мовити, підкреслити задоволення Ліги Націй, що Іспанія повернулася в її лоно, бо ж ця держава де-який час стояла по-за Лігою.

Сесія була безбарвною що-до порядку денного, як і багато инших сесій. Але офіційна безбарвність тих инших сесій покривалася барвистістю неофіційних побачень закордонних міністрів великих держав, що для своїх пересправ вибирали, звичайно, як раз сесії Верховної Ради. На цей раз того, як здається, зовсім не було, а коли й було, то було воно до певної міри також нецікавим, бо відсутній був на сесії один з найбільших представників світової дипломатії, а саме, англійський міністр закордонних справ. Сесія припала на час, коли попередній міністр Чемберлен був уже на демісії, а новий — Гендерсон — ще не вступив до фактичного виконання справ, чи, власне кажучи, не накреслив ще собі певної реальної що-до них лінії. Представником Англії на сесії була другорядна дипломатична персона — мадридський посол, який звичайно не міг, не мав сили й уповноважень, про що будь поважно пересправляти, що будь намічати для вирішення. Звичайно на сесіях все вирішували сходини й так звані приватні розмови трьох міністрів — Франції, Англії й Німеччини. До Мадриду з'явилось лише два з них — Бріан та Штреземан, про щось побалакали, але все залишили на майбутнє, коли буде їх знову три.

На офіційному денному порядку Ради стояла певна кількість відповідно дрібних справ, а серед них питання про зміну процедури, якою переходять справи національних меншостей в Лізі Націй. Свого часу на цьому місці переказано було про цю процедуру, про її тяжкопадість та недоцільність. Переказано було й про проекти її зміни, внесені до Ради представником Канади та німецьким міністром закордонних справ. Проекти ці мало що міняли в тій процедурі, та будь що будь спрямовані були на певне її поліпшення. Доклад про ці проекти доручено було виробити спеціальній комісії трьох, що до її складу входив між інших і англійський міністр закордонних справ Чемберлен. Комісія ця зважила pro і contra, прийняла до уваги думки заінтересованих в тому держав, що всі поставилися до зміни негативно, і сама прийшла також до негативного висновку. Так було й докладено на Раді, так було й вирішено, причому проти такого рішення не дуже то протесували й самі автори проектів.

Але національна справа, це така річ, що вона кусається, коли до неї доторкаються навіть найзручніші дипломатичні руки. Не раз вже вона вносила заколоти до Ради Ліги Націй, викликаючи навіть такі невідповідні жести, як відомий удар кулаком об стіл Штреземана, що він його дозволив собі на адресу польського представника в Лугано. Де-що подібного, а може ще й гіршого сталося і на цей раз у Мадриді.

Почалося з того, що в газетах з'явилося інтерв'ю з Штреземаном, де висловлені були його погляди на каталанський рух в Іспанії, — погляди не дуже то приємні для сучасного іспанського уряду, гостем якого був німецький міністр. Штреземан зробив заяву, що він взагалі нікому жадного інтерв'ю з цього приводу не давав. Справу скреслено, але неприємне враження залишилося. Продовжилось це на засіданнях Верховної Ради, де Штреземан знову посварився з Залеським. Завелися вони й на цей раз з приводу німецької політики що-до польської меншости і польської політики що-до меншости німецької. Французькі кореспонденти з Мадриду запримітили, що Бріан сидів при тому, як хмара, і що позицію врятовано було лише тим, що кожний виступ розсварених представників перекладався ще на дві мови крім тої, на якій вони говорили, а тому кожний з них мав час роздуматися і прийти до рівноваги.

Але найбільше заколоту до справи вніс той, хто в Мадриді не був і жадною учасги в дискусіях Верховної Ради не приймав, а спочивав у себе в рідному місті в Шотландії після тяжкої виборної праці. Це — новий голова англійського кабінету міністрів Мак-Дональд. В той самий час, як у Мадриді ціла Варховна Рада одноголосно спротивилася заведенню нової процедури для переведення справ національних меншостей, в «Sunday Times» з'явилася стаття за підписом Мак-Дональда, до імені якого додано було й слова — прем'єр-міністр Великої Британії. Стаття присвячена становищу національних меншостей в Європі, як воно виявилось після договорів, що закінчили собою велику війну. Автор негативно ставиться до легковажності, з якою ці договори завели до складу нових держав надто багато національних меншостей, засуджує політику Ліги Націй що-до цих питань, вважає необхідним встановлення в ній спеціальної сталої комісії на зразок комісії про мандати, причому на його думку, догляду цієї комісії мали б підлягати не тільки нові держави, але й ті з старих держав, як Італія, де виявлено недостатнє береження прав національних меншостей.

Стаття, як багато інших статей, що час від часу з'являються в європейській пресі лівого габору. Єсть в ній досигь благородні загальники, єсть також недоречності і досить таки слабеніє знання самих основ національного питання, бо договориєся Мак-Дональд і до того, що зачислив до національних меншостей і населення Сарської провінції, хоч, як відомо, провінція ця не входить до складу Французької республіки, а знаходиться в стані тимчасової окупації. Коли б під статтею не було б підпису Мак-Дональда, — а властиво, коли б Мак-Дональд не був на час її появи головою англійської влади, на неї мабуть просто ніхто б не звернув особливої уваги. З іменем же англійського першого міністра вона набрала

великої ваги, і розголос про неї пройшов цілим політичним світом, викликаючи в одних надії й захоплення, у других — обурення й досаду. Схвилювалися й дипломатичні кола, і ряд держав зголосив свої протести в англійському міністерстві закордонних справ, а між ними в першу чергу — ображена статтею Італія.

Мак-Дональд негайно ж зрікся своєї статті і висловлених в ній думок. Як видно з його слів, написав він її в час виборної боротьби для якогось літературного агентства, а «Sunday Times» спізнився і видрукував її вже тоді, коли автор став на чолі влади. Тоді, мовляв, стаття відповідає обставинам, а тепер в питанні про національні меншості зайшло багато змін, і автор вже не міг би того сказати, що написав тоді. Для формального залагодження дипломатичного тертя такого спростовання цілком досить, але по суті цього, звичайно, дуже мало, бо ж всьому світові відомо, що зміни зайшли не в становищі національних меншостей, яке зосталося таке саме, що було й досі, а в позиції самого Мак-Дональда. А цю останню зміну він, як досвідчений політик, що в себе вірить, мав би передбачити, пишучи свої статті по певних актуальних питаннях. Дипломатичний світ простить йому це непередбачення, але не забуде його; що ж до національних меншостей, то вони і не простять і не забудуть.

* *
*

Одночасно з Мадридською сесією Верховної Ради в Женеві переходили чергові засідання міжнародної конференції праці заснованої Лігою для координації чистоти урядів і професійних організацій, а також для поліпшення та можливої уніфікації світового робітничого законодавства. Працює конференція старанно й непомітно, не викликаючи великого розгону, бо дбає про те, аби обмежуватися чисто діловими питанням та уникати справ політичного характеру. По складу своїх членів конференція ця одна з самих лівих установ, заснованих при Лізі Націй, бо до неї входять, крім чисто урядових представників, ще й велика кількість діячів європейських і по-за європейських професійних організацій, близьких до соціалістичних партій, чи зв'язаних з ними.

І от на одному з останніх засідань цієї мирної конференції несподівано стався політичний вибух. Представник американської республіки Колумбії п. Рестрепо, взявши слово, використав його для того, щоби рішуче виступити проти ССРСР та большевиків. Як він сказав, виступ свій він зробив з доручення свого уряду. В гарячій промові протестував п. Рестрепо проти втручання большевиків до внутрішніх справ всіх світових держав, проти тих обманних методів, які вони для того використовують у країнах, де уряд ССРСР не визнано. Так до Колумбії, як виявилось, большевицькі агенти проникли під виглядом мирних членів ботанічної експедиції. Голова зборів перервав п. Рестрепо, але той мови своєї не припинив, а лише посилив її, проголосивши, що він вважає злосини міжнародного бюро праці з совітськими установами ганьбою для людства. Голова зборів після того позбавив колумбійського делегата слова, але п. Рестрепо в відповідь на це зробив заяву, що колумбійський уряд справи цієї не кине, а перенесе її до загальних зборів Ліги Націй, що мають одбутися в ближчому вересні місяці.

Інцидент дрібний, але дуже характерний. У колах Ліги Націй не вивілялося ще оптимістичне припущення, що в той чи інший спосіб ця світова інституція може й повинна залагодити співпрацю з совітами. Особливо твердо стоїть це припущення в конференції праці, бо ж ще недавно один із видатніших її членів, французький поміркований соціаліст Жюо, проголосив на адресу большевиків заяву, що для большевиків двері для співпраці настільки одчинені, що він та його товариші допоможуть їм усім, чим можуть. Поширений такий настрій що-до совітів і по-за соціалістичними колами, а тому різкий виступ п. Рестрепо дуже немило вразив заінтересовані женецькі сторони. Значіння політичне цей інцидент, навіть і перенесе-

ний до загальних зборів Ліги Націй, вряд чи зможе мати, — зараз, як здається, ще не настав слухний час для того. Але як симптом, він має свою силу. Колумбія — мала й невлипова держава, та часом і з малої хмари буває великий дощ.

* *
*

В європейській пресі промайнула була звістка про те, що до американського сенату внесено законопроект про визнання Сполученими Штатами de jure комплексу кавказьких республік, окупованих совітами. В останньому числі органа «Promethée» звістку цю підтверджено. Дано і французький текст внесеного законопроекту. Наводимо цей важливий документ, радіючи за наших кавказьких товаришів, а також і тому, що він майже до слова може і мусить бути прикладений і до України.

Проект закону,

спрямованого на призначення дипломатичного представника при кавказьких республіках, до складу яких належать національні республіки: Грузія, Азербейджан та Північний Кавказ.

Приймаючи до уваги:

що королівство Грузія на протязі багатьох століть, хоч і було предметом майже постійних нападів і частих наїздів, утримувало своє незалежне існування, єдність своєї раси, непорушність мови, установ і законів, і що її територія уже з четвертого століття населена була християнською людністю;

що цьому королівству наслідувала національна республіка Грузія законно і вільно встановлена, на основі писаної конституції, 26 травня 1918 року;

що існування цієї республіки загально було визнано світовими народами, за винятком Сполучених Штатів;

що російський уряд в 1920 році формально визнав цю республіку, але потім силою заволодів нею і зараз тримає контроль над її територією; що з тої причини республіка ця примушена була перенести свою урядову чинність з Тифлісу до Батуму, а потім до Франції, де її офіційні представники без перерви продовжують свої функції;

що в подібних тяжких умовах знаходяться також і національні республіки Азербейджану і Північного Кавказу;

що на думку конгресу уряд Сполучених Штатів повинен висловити своє засудження несправедливої акції російського уряду, а також і свою симпатію народам вказаних республік, —

Біль пропонує:

щоб сенат і палата Сполучених Штатів, зібрані в конгресі декретували, щоби згідно відповідному закону були передбачені видатки, зв'язані з призначенням дипломатичного представника при кавказьких республіках, що складаються з національних республік Грузії, Азербейджану і Північного Кавказу, на той час коли Президент вважатиме відповідним перевести це призначення.

Цей документ великої історичної ваги, продиктований новими післявоєнними ідеями, вказує на нові можливі методи в міжнародних відносинах. А в тім він викликав цілком несподівану реакцію у наших північних сусідів — росіян. Вони спробували сміятися... Веселі люде! Мабуть сміятимуться вони і на власному своєму похороні...

Observer.

Маленький фелъетон.

I.

Звіт.

Вітано мене
І оплескувано мене
Сердечно.

Везено мене
І доставлено мене
Безпечно.

Стрінено мене
І посажено мене
Прихильно.

Поїно мене
І нагодовано мене
Обильно.

Кладено мене
І закутано мене
Препишно.

Спалося мені
І переспалося мені
Роскішно.

Снідалось мені
І обідалось мені
Прегарно.

Їхалось мені
І минулося мені
Безкарно.

II.

Коли б був Нансен полетів
На північ Нобіле шукати,
Вся Ліга визнала б наш... спів,
За нас стояли б делегати...

Лети, голубчику, лети,
Прийми належні побажання
За все, що виборів нам ти
В часи проклятого вигнання.

В. Валентин.

З преси.

Непокоїться влада большевицька активною діяльністю нашої еміграції і зірко починає слідкувати не тільки за тим, що одбувається, але й за тим, що має одбутися.

Ось наприклад «Прол. Пр.» ч. 128 з 7 червня с. р. подає замітку під заголовком «Петлюрівські недобитки знову ворушаться».

«23 червня у Каліші відбудеться всепольський з'їзд колишніх салдатів та офіцерів — петлюрівців. На початку липня в Парижі відбудеться з'їзд військових петлюрівських організацій різних країн».

Хоч перекручують сов. газети ці інформації, проте й за це спасибі. Принаймні населення буде знати, що еміграція «ворушиться».

* *
*

Як раз в першій половині червня на Україні відбувся черговий пленум спілки «Безвірник». Багато уваги присвячує йому совітська преса, бо боротьба влади з релігією набирає великої гостроти.

«Прол. Пр.» ч. 128 з 7. VI. с. р. містить з приводу пленуму кілька статей, які ясно показують, що справа боротьби з релігією посувається у большевиків дуже слабо. Проте пленум виносить ріжного роду постанови, які завжди є «ударними». Так цього разу цей «удар» анти-релігійної політики направлений... на дзвони.

«Пленум ухвалив, — пише та ж газета, — провадити широку агітацію, щоби зняти дзвони».

Але знаходяться і серед «мешканців» Київа такі вірнопіддані

індивідууми, які стараються показати владі свою безмежну вірність і рабську прихильність. Ось зразок такої «самовідданості»:

«Якось у «Прол. Правді» було вміщено замітку за підписом 10 мешканців будинку ч. 19 по вул. Короленка про те, щоб зняли в Софійському соборі дзвони.

Мешканці житлокоопу будинків ч. 18, 20, 22 по вул. Короленка, 1, 3, 5, 6, 8 по Троїцькій вул, та 4 по Стрілецькій вул. на своїх загальних зборах прочитали згадану замітку й більшістю голосів ухвалили приєднатися до пропозиції 10 мешканців буд. ч. 19 по вул. Короленка.

Ухвалюючи цю постанову, загальні збори брали за основу те, що дзвони своїм гудінням порушують спокій мешканців, а також взяли до уваги потребу нашої промисловости в бронзі (ростріл наш. Ред.).

Що й казати! «Вірнопідданче» населення йде в ногу із владою! Але аргументи? Більшого цинізму трудно знайти.

* *
*

Час од часу в большевицькій пресі просочуються нотки «признань» про те, що не так воно поводить ся їм гаразд, як вони про це кричать.

Але ці признання завжди так затушовуються і так заплутано висловлюються, що тільки при певному напруженню можна відгадати правдивий стан річей. Дамо кілька зразків таких «признань» із відозви Київського Окружного Комітету КПБУ з приводу звітної перевибірної кампанії, яку оце розпочали «апаратчики» на Україні.

Говорячи про умови життя й праці на Київщині, відозва мусить констатувати, що

«Особливо складні соціально-політичні обставини на Київщині, яка характеризується наявністю величкого прошарку пролетаріату й великої маси дрібної буржуазії, не можуть не впливати негативно (ростріл наш. Ред.) на окремі ланки нашої організації в напрямку різних збочень та класових перекручувань». («Пр. Пр.» ч. 129 з 8. VI. с.р.)

І ці «особливо складні соціально-політичні обставини на Київщині» впливають не тільки на організацію в розумінню ідеологічному, але мають свій відбиток і на результатах роботи большевиків. Так відозва далі, так само з жалем, констатує, що

«Наслідки першого господарчого півріччя доводять, що ми не виконали директив про здешевлення собіваргости, збільшення видатности праці, що по деяких підприємствах зростання зарплатні випережає зростання видатности праці, що по багатьох підприємствах іще не створили атмосфери морального засудження та ізоляції прогульників й симулянтів. Це свідчить, що сутні важливіших директив партії та урядових органів не виконали».

Отже є не тільки «труднощі», але й результати цих «труднощів». А ці результати наочно доводять про те, що совітській владі доводиться тяжко. І де є гарантії, що піде краще?

На чистку партії, яка називається на їхній мові «звітною перевіркою кампанією», вони покладають великі надії. Заждемо, що вийде з тої чистки.

* *
* *

Дивується «Возрожденіє» (ч. 1479 з 20. VI. с. р.) про те, що існує українська література. Згадуючи, що в сучасній большевицькій літературі появилися статті про українську літературу та про потребу знайомити росіян з нею то-що, «Возрожденіє» не може не утриматися від здивування...

«виявляється, що був навіть і «батько українського модернізму» — Вороний».

Передаючи своїми словами про де-яких українських сучасних письменників, і поглузувавши із віршів Семенка, кінчає газета трагічним висновком:

«Все це було б тільки смішно, коли б це не загрозувало російській мові із самого небезпечного боку, — з боку його розпилення і змішання з другими, подібними і дуже мало розробленими мовами...»

Співчуваємо «Возрожденію», але що ж робити? Що на «єдинстві» російської мови давно вже поставлено хрест, то це життя само довело; але що-до змішання та розпилення її, то «Возрожденіє» глибоко помиляється. Українська мова, яка визнана всіма самостійною мовою (крім «Возрожденія», звичайно), можемо запевнити, не буде змішуватися із російською. Її власні багатства достатні цілком, щоб залишити російську мову на стороні. Аджеж російська мова і сама багата, — не дарма ж посідає вона — 25.000 чужих слів!

ВИДАВНИЦТВО «ЧЕРВОНА КАЛИНА»

в Львові (Руська ч. 18)

має виключне право на продаж в Галичині видання «Тризуб»

«РІДНЕ ВІЙСЬКО»

Постатті до витинання — робота маляра Л. Перфецького.

Хроніка.

3 Великої України.

— До виборів нових академиків. — Пленум науководослідчої катедри марксизму-ленінізму при ВУАН ухвалив таку постанову: «Пленум катедри знов рекомендує обрати до Академії таких кандидатів, як найвизначніших на Україні представників марксистської моголи в різних галузях наук: 1) М. О. Скрипник — з циклу філософії, соціології, права; 2) О. Г. Шліхтер — з циклу економічних наук; 3) В. П. Затонський — з циклу хемичних наук; 4) М. І. Яворський — з циклу історичних наук; 5) С. Ю. Семковський — з циклу філософії, соціології, права; 6) В. Д. Юринець — з того ж циклу; 7) Г. М. Крижанівський — з циклу економічних наук і 8) В. М. Ігнатовський — з циклу історичних наук. Крім цих представників марксистської методи в науці науководослідча катедра марксизму-ленінізму рекомендує на членів УАН Павла Тичину — з циклу мови й літератури, Янка Купалу — з того ж циклу, Возняка — з циклу історичних наук, Колессу Ф. — етнографії, Гольдмана — фізичних наук, Кравчука — математичних наук. Пленум катедри марксизму-ленінізму вважає, що конче треба одвести кандидатури, що репрезентують ідеалістичні, реакційні течії й тенденції в науці та громадському житті й не відповідають тим вимогам, що їх ставить «соціалістичне будівництво» перед науковими робітниками, а саме, мова й література: 1) О. І. Томсон, 2) Б. В. Варнеке, 3) Церетелі Г. П.; фізика й математика: 1) Кордиш Л. І., 2) Орлов; хемичні науки: 1) Шукарев О. Н.; біолого-медичні науки: 1) Злото-

горов С. І., 2) Чаговець В. Ю.; сільсько-господарські науки: 1) Бравнер О. О., 2) Дояренко О. Г., 3) Єгоров Н. А., 4) Колтунов В. В., 5) Душечкін О. І.; геодезія, гідрологія, географія: 1) Криштофович М. І., 2) Соболев Д. Н., 3) Лучицький М. І.; технічні науки: 1) Забаровський С. А., 2) Гірдина Я. І., 3) Періх К. Є.; економічні науки — Фомін П. І.» («Пр. Пр.» ч. 128 з 7. VI).

— В Академії Наук відбулося засідання особливих комісій, що мають за завдання з виставлених кандидатів визначити «найгідніших» для обрання на дійсних членів Академії. На зборах були присутні: президія Академії, голови особливих комісій, дійсні члени Академії та представники наукових установ. Вирішено працю особливих комісій розподілити по 10 циклах: фізико-математичного, хемичного, біологічно-медичного, сільсько-господарського, технічного, гідро-геологічного, історичного, літератури й мови, економічного, філософії й соціології. Збори обрали голів комісій з дійсних членів Академії та розподілили членів комісій по циклах так, що половина кожної комісії складається з дійсних членів Академії та половина з представників наукових установ. Для керування та координації роботи комісій складено президію комісій з членів президії Академії, голів особливих комісій усіх циклів та такого ж числа представників від наукових установ.

— Колегія Наркомосу визначила такий розподіл вакансій для виборів нових академиків: історичні науки — 4, мова, література й красне письменство — 5; фізико-математичні науки — 2; хемичні — 3, біологічно-медичні — 3; сільсько-господарські — 4, гідро-

Геологічні — 3, технічні — 4, економічні — 2, філософія й соціологія — 3. Усього мають обрати 33 нових академиків. («Пр. Пр.» ч. 129 з 8. VI).

— Відкриття огелю на могилі Т. Шевченка відбулося 10 червня. («Ком.» ч. 131 з 11. VI).

— Проєкт опери й пам'ятника Шевченкові в Харькові. — В Харьковському Округонкомі вирішено оголосити конкурс на проєкт в Харькові пам'ятника Шевченкові та оперного театру. («Ком.» ч. 132 з 12. VI).

— Пересувна опера на Правобережжі. — У Винниці відкрито 1 червня пересувну українську оперу, що обслуговуватиме усе Правобережжя. Керує оперою С. Каргальський. («Прол. Пр.» ч. 131 з 11. VI).

— Театр ім. Франка гастролює в Сумах та Дніпропетровському. («Пр. Пр.» ч. 131 з 11. VI).

— Польський театр в Києві виїздить на гастролі на Поділля. («Пр. Пр.» ч. 151 з 11. VI)

— Перепис неписьменних. — У Харькові переводиться перепис усіх неписьменних у віці від 10 до 40 років. («Ком.» ч. 132 з 12. VI).

— Церкві й мечеті під клуби. — В Алчевському на Луганщині татарську мечеть ужалено віддати під клуб. («Ком.» ч. 129 з 8. VI).

— В с. Вирівці на Артем'ївщині в церкві влаштовано клуб. («Ком.» ч. 127 з 6. VI).

— Хлібозаготівлі майже припиняються, бо не тільки хліба уже не можна зібрати, а навіть самі реквізитори, побувавши по кількі днів на селі, повертаються назад без нічого. Треба думати, що цим реквізиторам тепер дуже небезпечно їздити по селах, бо є навіть «випадки неприхованого де-

зертництва з хлібозаготівного фронту», як пише «Прол. Пр.».

Наркомторг сов. України пропонує своїм підлеглим урядовцям вжити гострих заходів для підсилення хлібозаготовчої роботи. В пресі будуть оголошуватися на чорній дошці ті округи, які не виконують завдання. Уже на чорну дошку занесено Волинську та Кам'янець-Подільську округи. («Прол. Пр.» ч. 131 з 11. VI).

— Українці зація. — В Одесі на перевірці українізації в багатьох установах виявлено формальне ставлення службовців до українізації. Спостерігається рецидив української неписьменности. Багато службовців зовсім не пришло на перевірку. На джутовій фабриці, напр., на перевірку не явилася половина співробітників адміністративного відділу. Всіх їх... механічно залічено до 3 категорії. В апараті торговельної флоти, земельного відділу, пошти та инш. установ до 3 категорії залічено 80% службовців. («Пр. Пр.» ч. 129 з 8. VI).

— Перевірка українізації на Київщині показує, що число осіб, що не являються на перевірку, не зменшується. Рецидив—звичайне явище. Пересічно 15% осіб, зарахованих до 1-ої категорії, тобто таких, що мову уже знали — її забули, бо в практиці уживають тільки російської мови. Також і серед самих комуністів українізація не посувається наперед, бо «не всі члени партії усвідомили потребу цілковитої українізації». Семінари, організовані для комуністів, відвідують 5-7 партійців. («Ком.» ч. 127 з 6. VI).

— На Північному Кавказі живе понад три мільйони душ української людности компактними масами по станицях (Кубань), й навіть у більших містах краю, як Ростову, Краснодарі та Новоросійську, — українці становлять 30 і більше відсотків усієї мійської людности. Проте з українізацією установ, як і шкіл, там не поспішають. Є на Північному Кавказі 5 робфаків й на кожному по 12-30 груп. Серед них тільки на Кубань

ському робфаці є чотири українізовані групи. 1926 року Наркомос РСФСР увів у план Кубанського робфаку по дві українські групи на кожному курсі. Але ще й досі на цьому робфаці є тільки по одній українській групі на курсі. В слідуючому навчальному році прийматимуть також тільки одну українську групу (30 чол.). Не дивлячися на те, що український відділ Кубанського робфаку має потрібний штат педагогів-українців, добре встатковану лабораторію українознавства, бібліотеку і т. н. — викладання українською мовою провадиться там тільки на першому курсі. На другому курсі по українськи викладають тільки 75% дисциплін, на третьому — 60%, на четвертому — лише 25%. Президія робфаку навіть порушувала уже питання поширення українського відділу, але без жадних наслідків. («Пр. Пр.» ч. 132 з 12. VI).

— Новий грецький пац. район. — На Ставінщині утворюється новий грецький Велико-Янисольський національний район. («Ком.» ч. 130 з 9. VI).

— Катедра жидівської культури при УАН робить по окремих підприємствах доповіді про свою роботу. Керівник катедри виїздив також до Житомиру, де робив доповідь перед студентами жидівського відділу Інституту Нар. Освіти. («Пр. Пр.» ч. 125 з 4. VI).

— Центральний архив жидівської преси значно збільшився за останні часи. Він одержує тепер 298 видань жид. періодики, з яких 143 на жид. мові, 49 — на німецькій, 27 — на англійській, 27 — на старо-гембурзькій, 3 — на російській, 4 — на польській, 11 — на французькій, 8 — на угорській і т. н. («Пр. Пр.» ч. 125 з 4. VI).

— Курси для жидівських учителів у Києві. — Колегія Наркомосу ухвалила відкрити при Київському Жидівському Педагогічному Технікумі мі-

сячні курси для перепідготовки жидівських учителів. Для перепідготовки жидівських робітників по політичній освіті відкриваються курси в Одесі. («Пр. Пр.» ч. 128 з 7. VI).

— Антисемітизм. — Київський Окрсуд розбрав справу антисемітських виступів майстрів — Багінського, Кобинкіна та Андрощука, яких обвинувачено у ворожому ставленню до жидів, яких вони ображали всякими способами. Багінського приговорено до 1 року в'язниці, двох останніх до примусових робіт на 8 місяців кожного. («Пр. Пр.» ч. 128 з 7. VI).

— Селянський терор. — В с. Степовому на Київщині забито селярку Бондаревського. Винних арештовано. («Ком.» ч. 128 з 7. VI).

— Ростріли. — Виїзна сесія окрсуду Черкащини присудила до'рострілу селянина села Беландиці за напад на уповноваженого в справах хлібозаготівель, при чому цього большевика було поранено. («Пр. Пр.» ч. 128 з 7. VI).

3 укр. життя

— Панахида в Крем'янці. — У третю річницю смерті св. пам. Голови Директорії і Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри вирішило українське громадянство влаштувати урочисту панахиду, як по тому, хто був уособленням ідеї української державності після революції, так і по вояках славної української армії, що полягли в 4-літній важкій боротьбі за визволення нашої батьківщини.

Відбулася панахида 9 червня о 12 год. в катедральному соборі. Населення Крем'янеччини масово прибуло на жалібну відправу й заповнило собор по береги. Відправляли панахиду укр. мовою прот. Тучемський у сослуженню з п.-о. Табінським, Іваницьким і Данилевичем. Відправа носила урочистий характер: було засві-

чено пакиадила, громадянство із свічками в руках, з жалібними кокардами, повне смутку і поваги прохало вічного спокою для своїх князів, королів і тих гетьманів, що боролися за державність України, а також молилося за душі борців відродженої України. Присутні були виборні органи всіх українських організацій (члени Правління, члени Рад, дирекції), вражала лише відсутність Дирекції Української Гімназії, хоч троє з педагогів і багато учнів згаданої гімназії брало участь у жалібному богослуженню. Велика кількість сільської молоді з поблизьких сел найкраще свідчила про те, що «нова зміна» розуміє вагу власної державності і тому саме так шанує всіх, хто поляг на шляху до визволення і своєю кров'ю позначив той шлях для інших.

І. М.

— Олександр Карпинський, бувший сенатор і голова українського сенатського клубу, бувший радник нашої Місії у Варшаві, помер у Рівному на 62 році життя. Похорон відбувся в Рівному 17 червня с. р. («Новий Час», ч. 68 з 19. VI).

— Загальні Збори Крестьянської «Просвіти» відбулися 2 червня. Вони пройшли під знаком політичної боротьби: перед зборами найбільше тертя йшли між УНДО-м та радикалам, але на зборах виступили вони разом тому, що в рішучий момент УНДО-істи здали позиції радикалам (в попередній Раді їх було порівну). Через те збори зводилися внаслідок до звичайного зацікавлення виготовалих для цього формальних справоздаць, перериваного комічними виступами сільроба лівіці. Сельробовці, які склали менше ніж 10% присутніх на зборах, найчастіше викликали сміх своєю базпорядністю та дивною мішаниною неучтва й зарозумілості. Один з їхніх «лідерів» навіть написаної перед тим промови не зміг прочитати і мусів просити другого закінчити. Особливо ж яскраво виявили свою фізіономію в криках, якими реа-

гували на заяву Голови про членів Т-ва, які були замішані в грабунковому вбивстві і як були, звичайно, негайно ж виключені. Сельробовці ж вигукували у відповідь на заяву: «овва! Яка страшна річ!» і т. и.

За винятком короткої дискусії над проектом нового статуту, на зборах не розглядалося і не обговорювалося жадних засобів підвищення якості просвітнянської роботи й характер зборів вказував, що, на жаль, саме це питання найменше цікавило присутніх.

І. М.

— 25-тилітній ювілей «Народньої Лічниці» у Львові відбувся 2 червня с. р. Відбулося свято у великій салі Музичного Т-ва ім. Лисенка. У програму увійшли: промова д-ра Т. Бурачінського про початки «Народньої Лічниці» та її розвиток і діяльність від початків до нинішній день, реферат проф. д-ра Крип'якевича про укр. шпиталі у Львові в XVI-XVIII ст., виступ мішаного хору під управою радника Купчикського та солові співи пань Приймової та Гидилевичевої під акомпанімент панни Гординської. На святі було багато представників політичних, та громадських організацій. Був також представник митрополита Шептицького. Свято пройшло дуже успішно і справило прекрасне враження. («Діло» ч. 123 з 5. VI. с. р.).

— Свято «Української Матері» відбулося 19 травня с. р. у Станіславові. Воно було організоване жіноцтвом, згуртованим у «Кружку Українських Жінок», яке особливо в останньому році виявляє живу діяльність. Розпочалося свято урочистим богослуженням в катедрі графці. А святочна академія відбулася того ж дня увечері в салі Українського Сокола. У програмі академії були: промова п. Рубчакової, реферат п. Фіголевої, хорів виступи дівочого хору гімназії УНТ і т. зв. 16-ки держ. муж. гімназії та солярюлю. Свято вдалося на славу і мало величезний успіх. («Діло» ч. 10 з 13. VI).

— Засновання повіг. г-ва «Союзу Українських Купців» в Сокалю. — 20 травня с. р. відбулися в т-ві «Просвіта» перші загальні збори пов. г-ва «Союзу Укр. Купців» в Сокалі при численній участі купецтва. На зборах був делегат Т-ва С. У. К. у Львові секретарь Д. Конох, що виступив з рефератом про організаційні справи купців та промисловців та про історію україн. руху. Головою гуртку в Сокалю обрано Івана Богачевського. Постановили загальні збори складати тижнево ощадності на взір інших гуртків в цілі утворення кооперативного Торговельно-Промислового Банку, який став би опорою взаємодопомоги в розвитку власних інтересів. («Новий Час», ч. 62 з 5. VI. с. р.).

— Свято «Просвіти» на Поліссі відбулося 19 травня с. р. в містечку Бережниця, Сарненського повіту. Свято було влаштовано місцевою читальнею, що кілька місяців тому повстала на підставі статуту Берестейської «Просвіти». З великими труднощами вдалося добитися дозволу на влаштування свята. Аранжери свята, душею котрих був п. Авенір Коломиєць, дістав дозвіл від одного господаря збудувати на його землі провізоричний барак. Люде зносили деревляний матеріал, і за кілька часу збудовано було сцену та щось подібне до салі з лавками на 500 душ. Покрито це все було простирадлами та ряднами. Таке імпровізоване помешкання підчас свята було по береги заповнене місцевою і прибувшою з околиць людністю.

Зранку було відправлено службу Божу, а пополудні у читальні — відслужено було молебень. Саме свято розпочалося увечері. Програма складалася з промови п. А. Коломийця, промови голови Львівської «Просвіти» п. М. Галуциньського, хороших виступів та вистави «По Ревізії», Кропівницького. Закінчили свято співом національного українського гімну. («Новий Час» ч. 64 з 10. VI).

— Драматичний гурток

у Шишківцях на Буковині, який у Ставчанах виставив «Невольника», 19 травня виставив у Шишківцях «Зраду» Коваленка та комедійку «Знімчений Юрко». Не дивлячися на те, що гурток закладено, порівнюючи, недавно, він цілком справився із п'єсами і викликав заслужені оплески від слухачів.

— У Слободзії-Ранчау заходами «Укр. Читальні» 20 травня с. р. відбулися вистави «Перші гулі» та «Хоч раз його правда». Як подає газета буковинська «Час» (ч. 203 з 13 червня с. р.), вистави пройшли добре, народу було чимало, і діяльність театрального гуртка дає великі надії на розвиток.

— Кам'яний вугіль біля Пряшева. — В басейні Капушанському одна закордонна фірма відкрила багаті поклади кам'яного вугілля. Фірма вже має дозвіл на експлоатацію. Як що плани, що багато обцяють, здійсняться, Пряшев може високо піднятися в промислового розуміння. («Русское Слово» ч. 22, з 6. VI. с. р.).

Газетні звістки.

— Підготовка Сталіна до боротьби з населенням. — Газета «Руть» подає, що за останній час спостерігається по всіх місцях посилення різного роду військ внутрішньої охорони, починаючи з частин ППУ і кінчаючи військами конвойної сторожки. Фактично Сталін створив у країні другу червону армію, що прикріплена на місяць і призначена на боротьбу з незадоволеним населенням. На протязі останнього року ця внутрішня армія була збільшена удвічі. Вона дуже мудро організована і окремі її роди мають окремі назви. Так, вона складається з: 1) в і с ь к П П У, кількість яких за останній рік збільшено на 16 полків. Більша частина цих нових полків розташована по селянських районах: на Україні, на Волзі та Північному Кавказі. Полки ППУ мають хемичні команди, які у випадку масових селянських

повстань, мають вживати отруйні препарати проти збунтованих сел;

2) місцеві стрілецькі в'їська, які мають своїм завданням охороняти від захвату арсенали, склади боєвих припасів, амуниції та харчів. Ці війська мають в кожному пункті осідок, де є хоч мінімальній вартості військово майно;

3) в'їська залізничної охорони мають завданням — забезпечити у всіх випадках правильне курсування потягів. Ці війська комплекуються по добровільному принципу, але за останні часи вони «волізовані», себто мають військову внутрішню організацію, зброю, так, як стрілецькі частини червоної армії, і мають усі права останньої. Зараз вже вони дбайливо охоронюють всі важливі залізничні спорудження, як мости, віадукі і супроводять військові вантажі по залізницях, конвоюють грошеві суми та начальство;

4) озброєна охорона промислових підприємств, поява котрої викликана «услітеним вредительством» робітників на заводах. За останній час вона теж «волізована» і значно підсилена;

5) в'їська конвойної сторожи, завданням яких є — охорона і супровід «злочинців». Але тому що кількість «злочинців» за останній час надзвичайно виросла, то, само собою, треба було збільшити і посилити цей рід військової сили. В Харькові є, напр., така вивіска «2-га українська конвойна дивізія». Конвойні війська проходять дуже ретельно спеціальну науку. Вони навіть виїжають у поле, де проводять муштру, як треба супроводити «злочинців» в різних випадках горожанської війни, при появленні вороже настроєного натовпу, в умовах оточення то-що.

Всі вказані роди збройних сил є на упривилейованому становищі: вони мають кращий піж, навіть, червона армія, одяг, підсилені пайок, збільшене утримання командрам. Існує спеціальна інструкція, як мусять себе грати ці війська на випадок, як що вони

будуть відрізані від центра населенням, що повстало. Головна і найважша ідея — це рятувати центральний апарат.

Ці звістки показують наочно, що большевики здають собі справу з ворожого ставлення населення до них. («Руль» ч. 2603з 21 червня с. р.).

— Ростріл Тютюника. «За Свободу» в ч. 157 з 18 червня с. р. подає листку з Риги, що ніби в Харькові по розпорядженню ІПУ ростріляно Тютюника, який свого часу перейшов до большевиків і отримав за це повну амністію. Як відомо, останніми часами Тютюник працював у ВУФКУ, але «За Свободу» подє такі відомості, які лишаємо на відповідальності названої газети: «совітський уряд дав було Тютюникові вищий пост в червоній армії (?) на Україні, але разом з тим віддав його під суворий догляд ІПУ, яке йому заявило, що у випадку повстання на Україні, він буде ростріляний. Зараз совітська влада, боючися, щоб Тютюник не став на чолі повстанських відділів, які появилися в різних кінцях України, ростріляла його разом із 8-ма ближчими прибічниками, обвинувачивши його в підготовці повстання в самому Харькові».

— Жидівський погром під Житоїром. — В Мар'яно вці біля Житоїра місцеві робітники влаштували жидівський погром, під час якого кілька жидів було побито. В числі потерпілих є і троє вищих службовців Мар'янівського заводу. Під час заколоту натовп розбрав міліцію і тільки сильний відділ ІПУ, висланий нарочито з Житоїра, припинив заколот та заарештував кількох робітників. («За Свободу» ч. 158 з 19. VI. с. р.).

— Протисовігський рух на Україні. — В Чернігові засуджено на смерть двоє селян, що вбили сількора Мосича. («Руль» ч. 2605 з 23 червня с. р.).

— В Каменському пов. тяжко поранено голову хлібозаготовчої комісії.

— На Полтавщині вбито голову сільсовета Чамару.

— В Лебединському пов. вбито комуніста Буделеця, що правив хлібзаготовки.

— В Маріуполі ростріляло селянина Джурасевича, якого обвинувачено в тому, що він за останні два роки в порозумінню з членами тайної повстанської організації, перевів сім убивств комуністів. («За Свободу» ч. 153 з 16. VI).

3 життя укр. еміграції

У Франції.

— 3-тя річниця смерті С. Петлюри в Оден-ле-Тіші. — В неділю 16 червня Українська Громада в Оден-ле-Тіші вшанувала пам'ять Головного Отамана С. Петлюри жалібною академією. Портрет С. Петлюри було вбрано зеленою, а поруч повилій жалобою нахилений прапор Громади. Відкрив академію Голова Громади п. Хохуш коротким вступним словом, після чого хор відспівав національний гімн. Після того голова Української Громади в Люксембурзі п. Рогозний виголосив промову, в якій вказав на значіння тої ролі, яку відіграв покійний С. Петлюра в історії України. Потім пам'ять С. Петлюри було вшановано вставанням та хвилиною мовчанки, після якої хор проспівав «Вічну пам'ять».

Реферат було виголошено п. Журавлем, який, підкреслюючи значіння С. Петлюри, зазначив, що, як Москва не напружувала і до революції і після неї свої зусилля, аби перешкодити розвитку ідеї української державности та стати на дорозі її здійснення, як не намагалася вона всіма способами, навіть вбивством пайчильнішого представника цієї ідеї і вождя українського народу, — придушити укр. визвольні змагання — все ж не вдалося їй припинити буйний ріст національної свідомости української нації, не вдалося затамувати розвиток українського національного руху.

По рефераті хор відспівав «Чуєш брате мій» та «Ой, що ж бо то за ворон».

По скінченню академії делегат Громади на 6-ий з'їзд союзу Укр. Емігр. Організації у Франції — зробив доклад про перебіг з'їзду та його праці. Як на академії, так і на докладі — були присутні не лише Громадяне з Оден-ле-Тішу, але і з міста Ешу (Люксембург) та Вілерю.

За тиждень перед академією 9-го червня відбулися загальні збори членів Громади в Оден-ле-Тіші, на яких було власне визначено дату жалібної академії. Крім того порушувалися справи і дальні при Громаді та про дбайливіше відношення до внесків до Громади та по союзу.

— 3-тя річниця смерті С. Петлюри в Кресо. — 26 травня відбулася па. ахьда по бл. пам. С. Петлюри, на якій були присутніми майже повністю українські колонії в Кресо та Молшан. Па. ахьду правив п.-о. Тергій Соколов на церкв.-слов'янській мові з українською вимовою. Співав український хор. Після па. ахьди в Громадській хаті відбувся помчальний обід, на який було запрошено і п.-о. Соколова. Обід закінчився співом національного гімну та «Заповіту».

— Загальні Збори Парижської Парафії відбудуться в неділю 7 липня с. р. в помешканню Церкв., 96, Бульвар Огюст Блянкї, і мають такий порядок денний. 1) Вступне слово, 2) Вибір президії Загальних Зборів, 3) Доклад Церковної Ради, 4) Доклад Скарбника, 5) Демісія Церк. Ради та обрання нової Ради, 6) Пожвавлення церковного життя нашої парафії, 7) справи з церковним хором, 8) Заступництво п.-о. Гречиншчу, 9) Біжучі справи.

— 3 життя Союзу Укр. Емігр. Організації у Франції. — На черговому своєму засіданню 10. VI. Телеграфальна Рада Союзу встановила постійну субсидію дитячій Школі в Кнютанжі в розмірі 100 фр. щомісяця; запросувала в кінці червня і на початку липня командирувати своїх членів з організа-

ційною метою до Крезю, Коломбелю і Труа; постанова запитати проф. О. Шульгина прочитати лекції в Крезю й Ліоні протягом липня місяця; обміркувала фінансовий проєкт лекційного фонду, за допомогою якого можливо було б запрохати ряд лекторів з інших країн.

Для посилення національної пропаганди Генеральна Рада доручила секретаріатові пильно дбати про збирання значного газетного і книжкового фонду, який би був до розпорядження окремих організацій в разі потреби.

Скарбникові доручається на наступне засідання подати свої міркування що-до допомогового фонду і в справі члеських внесків. Секретаріатові доручається пильно стежити за змінами в адміністрації окремих громад.

По докладі секретаря приймаються до відома інформації про конференцію укр. емігр. організацій у Празі з дорученням скласти на згадану конференцію спеціальний доклад Генеральної Ради.

Приймається до відома повідомлення Шалетської Громади про пожертвування нею своєї бібліотеки до бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі.

— Чергові загальні Збори Укр. Об'єднаної Громади у Франції (Париж) відбулися 22 червня с.р. в новім помешканні — 49, Авеню д'Орлеан. Оdkриваючи збори Голова Громади п. М. Ковальський повідомив збори про смерть видатного українського громадянина, діяча і патріота — Євгена Х. Чикалєєва. Збори вшановують пам'ять небіжчика вставанням. Обравши на голову зборів п. Никитюкова, а на секретаря — п. Каленичука, збори перейшли до розбору справ поставлених на порядку денному, а саме: звіт про 6-ий з'їзд та діяльність Ради.

В своєму докладі Голова Громади одмітив активну участь делегатів Паризької Громади у працях з'їзду і їхню ініціативу у багатьох справах. Доповідаючи про діяльність Ради, Голова Громади одмі-

тив, що нормальному життю Громади перешкоджає брак сталого помешкання, яке кінче треба мати. Прийнявши до відома звіти, Загальні збори демісію ради та Ревізійної Комісії одкладають до наступних зборів, що мають odbyтися через три місяці, через те, що Ревізійна Комісія не мала ще змоги перевірити справи Громади.

У біжучих справах порушено справу приїзду д-ра Донцова і доручено Раді звернутися до своїх членів з проханням скласти фонд на фінансування цієї справи. Доручено Раді вияснити стан заборужености громадян та позбавити борги, а тих, що не платять — представити на виключення на наступні збори. Збори доручають Голові Громади брати участь у засіданнях Генеральної Ради для більшого контакту з центральною установою. В справі помешкання для Громади доручено Раді в порозумінню з Військовим Т-вом переговорити з господарем помешкання 49, Авеню д'Орлеан для винайняття його на сталє.

— К р е з о. — 12 травня б.р. відбулися річні загальні збори Української Громади в Крезю, та Моншанен, на яких було прий. ято демісію старої Ради і обрано нову в такому складі: Д. Банум — голова, М. Будзе — заступник та І. Ховхун — секретарь. Для несення обов'язків скарбника та завідуючого книгозбірнею, замість обраного на зборах Я. Іл'яшевича, що виїхав на працю до Бельфору, кооптовано члена Громади С. Давиденка.

Особливу увагу було звернено на поширення бібліотеки, засновання каси взаємодопомоги та відкриття своєї церкви.

Що-до церкви, то справа така. Не посідаючи на сьогодні потрібних матеріяльних засобів на відкриття своєї автокефальної церкви — Громадська Рада рішила використати місцеву російську церковну смугу (в Крезю існує дві російські церкви — одна Євлогія, друга — т. зв. Антоніянська). На допомогу Раді прийшов п.-о. місцевої Олександрівської - Невської церкви протоієрей Георг-

гій Соколов, який звернувся до представників Громади п. п. Д. Бакума та І. Ховхуна і, засвідчивши своє прихильне до українців відношення, просив дати йому таку постанову Громади, що українці нібо його підтримують. Відповіддю було те, що таких постанов Рада не може давати, а з його послуг скористає при наступних умовах: 1) що він задовольнятиме наші релігійні потреби, себ-то правитиме служби Божі мовою українською; 2) що він дозволить нам українцям прибудувати в його церкві лівий вхідос, де б міг співа-ти наш хор; 3) що він дозволить нам — лівий бік олтаря та ліву стіну в церкві удекорувати в українських національних кольорах; 4) що він призначить окремі дні, а по неділях години, для служб Божих і 5) що буде пропорційне представництво в церковній раді.

На всі ці умови протоіерей Соколов пристав, а з свого боку тільки просив, щоб прискорити це все перевести в життя. Отже питання з церквою на разі можна рахувати полагодженим. В недалекому майбутньому скликаються чергові загальні збори і ця справа буде поставлена на порядок денний.

— **Пошукують.** — А. Смірнов, 4, Rue Ginoux, Paris 15, пошукує Смірнова Федора Федоровича з Києва. Останній був у 2-ому запорізькому полку, у 2-ій сотні, відділу ім. Отамана Натієва. При укр. армії був в 1918-1919 р. Останні відомості про нього — був нач. госп. частини підчас відходу відділу з Вапнярки на Броди в 1919 р.

— **Федора Бушева**, що був в Українській армії, розшукує син його Анатолій. Відомості про нього просити подати по такій адресі: Анастасія Вікторовна Торбікова — 154, Rue Vroca. Paris.

В Чехії

— **В день смерті С. Петлюри.** — 25. V. 1929. Українським Республікансько-Демократичним Клубом в Празі спільно з Комітетом вшанування пам'яті

С. Петлюри було улаштовано в Гусовому Домі в 4 год. по обіді панахиду, де п.-отець Мельник виголосив в українській мові промову, а хор під орудою п. Щуровської-Росіневич надзвичайно гарно відспівав службу.

Того ж дня в 7 год. в великій залі отеля Графа було улаштовано академію пам'яті С. Петлюри, яку відкрив голова Клубу проф. К. Мацієвич коротким змістовним словом, запрогонувавши присутнім вставанням вшанувати пам'ять вождя українського народу. Хвилина глибокого мовчання проймає серця присутніх гострим болем і почуттям невіджалованої втрати. Під цей момент розпочинаються сумні величні згуки жалібного маршу Бетховена, так майстерно виконаного д-ром Ніжанківським. Далі йде реферат проф. К. Мацієвича «Націоналізм С. Петлюри», — прекрасний величний акорд перед пам'яттю незабутнього небіжчика. За ним ніжні, проймаючі до глибин душі згуки співів пані Нагірної на слова Олеса «Чути дзвони з України» і на слова Карманського «Спи, дитинко моя». Реферат п. Безпалка «С. Петлюра — трагічна постать української дійсности» присутні прослухали з надзвичайним інтересом, бо і змістом, і формою цей реферат відбив на собі всю трагедію нашої історії останніх часів. Другим висупом по рефераті д-р. Ніжанківський дав присутнім хвилини переживання високого піднесення і незмірного суму згуками жалібного маршу Шопена. І нарешті, останній реферат п. Проходи, як останній акорд цієї дійсно жалібноі, але такої цільної, такої витриманої в своїм програмі академії пам'яті нашого героя-мученика, нашого народнього вождя С. Петлюри.

— **Академія пам'яті С. Петлюри** в Українській Реальній Гімназії в Ржевніцях відбулася 26. V. 1929 з ініціативи самих гімназистів. Було прочитано три реферати, з них один вихователя Зарицького, а два — учнів гімназії.

В Польші.

— Святочні сходи української еміграції у Львові. — Заходами Відділу У. Ц. К. дня 11. V. 1929 були влаштовані святочні сходи української еміграції у Львові. На сходах було присутніх 34 особи, серед яких були і старші громадяне і молодь. Зі старших громадян були: п. п. проф. П. Холодний, родина Завадських, Корчинський, Дядилюкова, родина Кузьминських та инш. Сходина відбулась по 6 годині вечора в окремій кімнаті одної зі львівських ресторанів.

За шклянкою чаю знайомі мали можливість поговорити між собою, а не знайомі — познайомитись, ближче пізнати один другого. Одна ідея, спільні переживання та святочний настрій надавали якоїсь чарівності, інтимності...

На закінчення п. В. Завадський подав інформації про сучасний стан української справи. Такі сходи треба тільки втати...

В Румунії.

— В 3-тю річницю в Гавані та Журжеві. — 26 травня с. р. Українською Громадою в Гавані було відправлено в румунській церкві парастас по бл. пам. С. Петлюрі. Після парастасу члени Громади провели кілька годин в товариській бесіді, присвяченій спогадам з часів останньої визвольної боротьби. Кожен оповідав, що знав, чому був свідком, в чому приймав безпосередню участь. Тут же було поставлено про відкриття підписки на Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі, яка й провадиться між членами Громади.

— Українська емігрантська колонія в Журжеві організувала парастас по бл. пам. С. Петлюрі в неділю 2-го червня с. р. («Час» ч. 201, з 11. VI. с. р.).

В Німеччині.

— В Українським Науковім Інституті 21 червня відбувся доклад д-ра Володимира

Коростовця на тему «Національне питання, як проблема сучасности».

Листи до редакції.

Високоповажаний

Пане Редакторе,

Не відмовте в ласці умістити на сторінках Вашого хвального часопису привітального листа п. ген. О. Удовиченкові, яко бувшому начальникові 3-ої Залізної дивізії з приводу 10-ліття заснування цієї дивізії.

(—) Чміль — полк.

20 червня 1929 р.

Ліон.

«Високоповажаний

Пане Генерале,

Ми, старшини та козаки 3-ої Залізної дивізії, зібравшись в день свята нашої дивізії, вітаємо Вас, свого начальника та творця цієї дивізії з цим великим днем для нас і бажаємо Вам сил і здоровля, щоби в майбутньому ми мали змогу знов під Вашим вищим керівництвом вийти з нашими славетними трапорами 3-ої Залізної дивізії на широкі лани України.

Хай Живе Українська Народня Республіка! Вам же, Пане Генерале, нашому могутньому проводиреві за чесну працю визвольної боротьби нашої батьківщини від червоних окупантів в минулому, сучасному та й у майбутньому, наше гучне — залізне — слава!

В імені старшин та козаків 3-ої Залізної дивізії міста Ліона:

Чміль (—), полковник,

(—) підпис нерозбірний, — підполковник.

Недзельницький (—), поручник.

Корувич (—), підхорунжий

20 червня 1929 року.

м. Ліон».

Українська Громада в Крезе й Моншанен просить нас умістити на сторінках нашого журналу наступний протокол своїх зборів з 16 червня с. р.:

«Протокол ч. 2

засідання Громадської Ради Української Громади в Кресо й Моншанені з 16 червня 1929 року.

Присутніми були — Голова Громади — Д. Бакум, його заступник — Будзе, скарбник Громади та завідуючий книгозбірнею — С. Давиденко та секретарь — І. Ховхун.

Зачитаний був лист до редакції гижневика «Тризуб» — Української Громади в Шалеті («Тризуб» ч. 24 з 9 червня 1929 р.), що протестує проти допису уміщеного в «Розбудові Нації» (ч. 3-4) під назвою «Україні ці і Союз Народів», скерованого в напрямку спровокування українських представників при Високому Комісаріаті Ліги Націй, а рівно ж і проти петиції для підтримання меморандума проф. О. Шульгина до Високого Комісара про визнання Лігою Націй української національності

У х в а л и л и :

В імені Української Громади в Кресо і Моншанен приєднати свій голос до протесту Української Громади в Шалеті, а подібний виступ «Проводу Українських Націоналістів» рахувати не лише національним злочином, а також і провокацією, скерованою проти правних, чесних і дійсних будівничих української державности. Копію цього протоколу надіслати до редакції «Тризуба».

Підписали: Д. Бакум — голова; Будзе — заступник, С. Давиденко — скарбник і І. Ховхун — секретарь.

16 червня 1929 р. Кресо».

Правління Української Спілки Воєнних Інвалідів, будучи в курсі справи підпису петицій для підтримання меморандума професора О. Шульгина до Комісара при Лізі Націй по справах еміграції та зазнаюмившись з дописом, уміщеним в книжці ч. 3-4 «Розбудови Нації» під назвою «Україні ці й Союз Народів» — заявляє:

1) Ми, інваліди воєнні, своїм здоров'ям вже засвідчили відданість ідеї української державности, боронили її зі зброєю в руках

на полі бою й боронити будемо і решткою здоров'я, яке ще маємо.

2) Уважаємо, що національна українська справа є вищою по-над партійництвом і що та справа вимагає єдності усіх українців без різниці партій чи особистих переконань.

3) В Женеві вирішувалася справа суто національна, справа нашої гідности і тому допис в органі «Проводу Українських Націоналістів» під назвою «Українці й Союз Народів» набірає в сучасну хвилю особливого значіння, а «меморандум» того ж «Проводу» до Комісара по справах еміграції в тій же справі є актом шкідливим нашій загальній справі, а втіхою для ворогів народу нашого.

4) Інвалідська Організація осуджує суто партійний і ворожий загальній справі крок «Проводу Українських Націоналістів», яко національний злочин і висловлює проти нього рішучий свій протест.

В с е н а б о р о т ь б у з п а р т і й н и ц т в о м в о і м ' я і д е ї у к р а ї н с ь к о ї д е р ж а в н о с т и !

В імені Спілки:

(—) Ол. Загородський, ген.-хор. Голова Правління Спілки.

(—) С. Скрипка, відполковник Член-Секретар Правління.

Каліш, 19 червня 1929 р.

До Хвальної редакції «Тризуба»

Вельмишановний Пале Редакторе,

Не одмовте вмістити на сторінках Вашого часопису наступне:

Дуже часто приходитьсь здибуватися з дітьми українськими, які не тільки не говорять по українському, а навіть і не розуміють тієї мови, що є їхньою рідною мовою. Більшість із них говорить по російському, а де-які так просто відповідають по французькому, а коли наступне питання ставши їм по французьки, то вони цілком вільно і помітно з охотою відповідають на цій же мові так, ніби ця мова була їм рідна.

Ясно, що причини цього сумного стану наших дітей єсть. Вони полягають в тих умовах, в яких перебувають ці діти. Найчастіше

буває, що мати — росіянка, а батько — українець, але що дитина найбільше перебуває з магіррою вдома, то нікому її вчити українській мові. Батько, а ще такий, що не звертає на це увагу, дбає про відпочинок після тяжкої фізичної праці, тай часу не має займатися з дитиною, а дитина росте. Вийде на вулицю: там, і по французьки, і по італійськи і по польськи, тільки не по українському. Як надходить час до школи, то мусять посилати до французької, отже дитина зовсім вже опазовує французьку мову і говорить іай-частіше вже на ній.

Безперечно, що головнішою причиною такого стану — це брак української школи. Українських шкіл на терені Франції є тільки дві: одна в Кьютанжі, друга — в Шалеті. А українських дітей по цілій Франції геть повно: і в Ліоні, і в Оден-ле-Тіші, і в Гаврі, тай і в Парижі чимало. Звичайна річ, що немає змоги в кожному місті, де є наших кілька дітей закладати школу, а там, де наші родини ізольовані, то там як говорив п. Ямковий на 6-ому з'їзді — «бродять навіть нехрещені українські діти», там про школу і думати нема чоґо.

А одначе, здається, все ж можна найти вихід з цього становища. І вихід міг би бути такий: пово-лі і стягнути українські родини хоч би, скажемо, до Шалету, де є українська школа і ставовіще наших земляків досить добре. Згіс о, що що акцію не легко було б перевести, але, очевидно, така річ не є неможливою. Потрібно, само собою, мати згоду і Шалетської Громади, і грошеві засоби. Але пригадаймо собі, що на з'їзді було вирішено заснувати допомогивий шкільний фонд. Не забуваймо й того, що наш національний дух треба передати й дітям, і не тільки дітям, — батьки яких є членами Союзу Укр. Еміґр. Організацій, але і тим дітям, батьки яких по тим чи иншим причинам не входять у склад союзу.

Подаючи цю думку шляхом преси на обмірковання, я був би дуже радий, коли б ця ідея знайшла

відгук, як в Генеральній Раді, так і в широких масах нашого громадянства, на терені Франції сушого.

Прийміть, Пане Редакторе, за певнення моєї найглибшої поваги.

О Журавель (—)
19 червня 1929 року.
Оден-ле-Тіш.

— Українське культурне об'єднання в Болгарії прислало до редакції з приводу замітки «Концерт в Софії» (ч. 18-174 «Тризуба») лист в якому подає такі пояснення:

1) Концертна співачка п. К. Цанкова є родом не латишка, а німкеня.

2) Український Народний Хор існує в Болгарії з 1920 р. або самостійно, або в складі інших укр. організацій. В Софії Укр. Нар. Хор існує під цією останньою назвою з 1924 р. і весь час (з 1920 р.) з одним і тим же диригентом. Склад хору не тимчасовий, як це гадає дописувач, а постійний. Дійсно, не всі члени існують в хорі з одного часу. Є такі, що вступили з 1920, 1921, 1924, 1928 і 1929 р. (в 1929 р. — 1 чоловік). Склад хору частинно міняється в зв'язку з еміґрантськими пересовуваннями до інших країн. Але його фізіономія не міняється — всі члени хору безумовно переводять однуко мету — популяризацию української народної пісні. Ніяких інших пісень хор на своїх концертах не співає. Всі члени хору, а не «п'ять-шість», як пише зле поінформований кореспондент, є фаховці, і одночасно співають, хто в Болгарській народній опері, а хто в різних болгарських церквах Софії під диригентством людей з обов'язковою спеціальною музичною освітою. Всі виступи хору незмінно зазначалися і зазначаються в болгарській пресі музичною критикою (так само шановним «Тризубом» — ч. 25-131 в 1928 р. ч. 10 (166) і ч. 13 (169) в 1929 р.), як високо художні по виконанню програму, хоровій дисципліні, техніці та добірному ансамблю.

3) «Невеличка» (на погляд дописувача) камерна оркестра складалася з 25 душ.

4) Поставлення до програму 2-х композицій найзнаменитого російського композитора П. Чайковського на народні теми, що виконувала по своєму власному бажанню п. К. Цанкова з оркестром, могло бути дійсно несподіванкою для дописувача, бо він, очевидно, не рахується з специфічними місцевими болгарськими поглядами і давніми симпатіями в один бік (русофільством). А кардинальною метою У. К. О. саме і полягає в тому, щоб всіма легальними і культурними засобами поборювати ці специфічні обставини некорисні для української ідеї. Робити це шляхом звичайних політичних виступів — не можливо. В даному разі У. К. О. пішло по шляху народної мудрости, що каже «Коли не можна через тин, лізь під тин». І осягай свою мету. А тому технічні розпорядки концерту і дали йому спеціально вироблений програм, при глибоко продуманій градації номерів. Таким чином російські номери вже при наступному номері, більш ефектному губили свою вартість. При другому вони ще більш затушовувалися. А при останніх 2-х номерах українських (соло і хор) — ці номери, в дійсності першорядної мистецької вартости, зовсім відійшли на останнє непомітне місце. Тільки 2 болгарських часописі («Независимость» і «Провінец. Актор») ми-

мохить згадують про російські номери і то не про їх мистецьку вартість, а про вартість зроблених до них оркестрацій майстрів зовсім не російського походження. Всі останні часописі (7) про ці номери в своїх рецензіях навіть і не згадують, а в ріжний спосіб вихваляють красу і високу вартість української народної пісні. Очевидно мета У. К. О. була цілком осягнена. Крім того п. К. Цанкова — співачка європейського маштабу, щиро і безкоштовно стаючи до пропаганди української народної пісні, побажала у великому концерті виступити з усіма своїми шансами першорядної артистки. А тому що У. К. О. влаштовуючи не чисто український концерт, а концерт мішаний, для порівняння вартости відповідних музичних творів деяких слов'янських народів, тоб-то просто великий концерт, як це зазначено і на програмі, то не було ніякої рації відмовити артистці в її законному бажанню.

Взагалі У. К. О. в свою працю ніколи ніякої «малоросійщини» не вводить, чому є багато доказів, відомих тут усім, а веде культурно освітню роботу в чисто національному напрямі.

Голова — (підпис)
Секретарь (—)

Софія. 21. V. 29 р.

Зміст.

Париж, неділя, 30 червня 1929 року — ст. 2. — *** — ст. 3. — Ю р і й Л и п а. — «Танк» (об'єднання українських мистців) — ст. 4. — В. С. З життя й політики — ст. 7. — Лист із Львова — ст. 11. — O b s e r v a t o r. З міжнароднього життя — ст. 12. — В. В а л е н т и н. Маленький фельстон. — ст. 16. — З преси — ст. 17. — Х р о н і к а. З Великої України — ст. 20. — З укр. життя — ст. 22. — Газетні звістки — ст. 24. — З життя укр. еміграції: У Франції — ст. 26. — В Чехії — ст. 28. — В Польщі — ст. 29. — В Румунії — ст. 29. — В Німеччині — ст. 29. — Листи до редакції — ст. 29.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau; Paris V.
Поштова адреса: «Le Trident» («Tryzoub»). Boite post. № 15. Paris XIII.
Редагує — Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко.
Le Gérant: M-me Perdrizet.